

4 Individueel aangepast curriculum – Fase 3

Hoe wordt de zorg uitgebouwd voor een leerling met een verslag? Dit vind je terug in Individueel aangepast curriculum, het vierde deel van het Specifiek Diagnostisch Protocol bij Cognitief zwak functioneren en verstandelijke beperking. Lees dit bij voorkeur samen met Brede basiszorg, Verhoogde zorg, Uitbreiding van zorg en het Theoretisch deel van dit protocol. De protocollen zijn een leidraad voor diagnostiek binnen de onderwijscontext gehanteerd door CLB-teams in samenwerking met scholen. Een Specifiek Diagnostisch Protocol is een concrete vertaling van de algemene handvatten in het Algemeen Diagnostisch Protocol (ADP).

Binnen leerlingenbegeleiding vertrekt elke zorg voor een leerling steeds vanuit een geïntegreerde en holistische benadering van de vier begeleidingsdomeinen en dit vanuit een continuüm van zorg. De school doet in de eerste plaats alle aanpassingen die nodig zijn voor de leerling¹. Wanneer blijkt dat de aanpassingen die nodig zijn om een leerling mee te nemen binnen een gemeenschappelijk curriculum ofwel disproportioneel ofwel onvoldoende zijn, stelt het CLB voor de leerling een verslag op. Een verslag voor een leerling met een verstandelijke beperking maakt het mogelijk om de expertise van het buitengewoon onderwijs² in te zetten bij de studievoortgang van de leerling en op die manier de nodige zorg op maat voor de leerling te creëren.

De opmaak van een verslag houdt geen automatische overstap in naar een school voor buitengewoon onderwijs. Twee scenario's zijn mogelijk:

- Studievoortgang maken op basis van een individueel aangepast curriculum (IAC)³ in een school voor gewoon onderwijs, eventueel met ondersteuning vanuit het buitengewoon onderwijs via het ondersteuningsmodel.
- Studievoortgang maken overeenkomstig een handelingsplan in een school voor buitengewoon onderwijs die het type (en voor secundair onderwijs ook de opleidingsvorm) vermeld op het verslag aanbiedt.

Het CLB bespreekt de verschillende mogelijkheden met de leerling en zijn ouders en begeleidt hen in een bewust denkproces over de onderwijsloopbaan met het oog op een optimale participatie aan onderwijs en maatschappij. Dit kan een traject zijn binnen de school waar de leerling schoolloopt of het begeleiden bij het kiezen van een andere school voor (buiten)gewoon onderwijs. Het is daarbij van belang om aandacht te hebben

¹ Zie Brede basiszorg, Verhoogde zorg en Uitbreiding van zorg in dit protocol en in het Algemeen Diagnostisch Protocol.

² Deze expertise kan ingezet worden via het ondersteuningsmodel (in het gewoon onderwijs) of door een overstap van de leerling naar een school voor buitengewoon onderwijs.

³ Decretaal wordt het individueel aangepast curriculum omschreven als "een curriculum waarbij leerdoelen op maat van de leerling met een verslag voor toegang tot buitengewoon onderwijs worden geformuleerd. De leerdoelen op maat van de leerling worden gekozen door de klassenraad in afstemming met de ouders, waar mogelijk de leerling, de CLB-medewerker en in voorkomend geval externe ondersteuners". Zie Decreet Basisonderwijs en Codex Secundair onderwijs, te consulteren via <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/>

voor de mogelijkheden en beperkingen van de vormen van studiebekrachtiging zowel binnen gewoon als buitengewoon onderwijs.

Binnen het traject wordt gestreefd naar continuïteit in de zorg, waarbij voor zover nodig de effectieve maatregelen uit de verhoogde zorg worden voortgezet en eventuele externe hulpverlening in overweging wordt genomen. Het opmaken van een verslag kan een schoolverandering inhouden. Dit hoeft geen breuklijn te betekenen in de zorg voor de leerling. Het goed doorlopen van de procedure⁴ bij inschrijving onder ontbindende voorwaarde kan bijdragen aan de kwaliteit van de zorg voor de leerling.

Bij het uitwerken van een aanbod op maat voor een leerling met een verstandelijke beperking staat het streven naar een zo hoog mogelijke kwaliteit van leven⁵ voorop. Dit kan best nagestreefd worden door een individueel bepaalde combinatie van het aanleren van relevante vaardigheden én het bieden van de noodzakelijke ondersteuning⁶. Niet alleen het verwerven van nieuwe cognitieve en adaptieve vaardigheden, maar ook het verbreden van vaardigheden en het toepassen van aangeleerde vaardigheden in andere contexten kunnen doelen zijn die voorop worden gesteld. De evolutie van een leerling opvolgen kan best door te vergelijken met wat hij vroeger kon en aan te geven hoe hij nog kan groeien voor bepaalde vaardigheden. Dit geeft vaak meer perspectief dan blijvend te vergelijken met zijn leeftijds- of klasgroep.

Net als hun leeftijdsgenoten zonder verstandelijke beperking, moeten ook leerlingen met een verstandelijke beperking eigen keuzes kunnen maken en betekenisvolle en ondersteunende relaties hebben in hun dagelijkse leef- en leeromgeving. Opvoeding en onderwijs dienen niet alleen afgestemd te zijn op het ontwikkelingsniveau en de manier van leren van de leerling. Er moet ook rekening worden gehouden met wat de leerling zelf wil en wat zijn autonomie, competentie en verbondenheid bevordert⁷. Betrek de leerling daarom zoveel mogelijk bij de ondersteuning in zijn schools traject en het verhogen/bewaken van zijn kwaliteit van leven. Er is sprake van een goede levenskwaliteit wanneer tegemoetgekomen wordt aan individueel vooropgestelde doelen en wanneer iemand de kans heeft om betekenisvolle en verrijkende levenservaringen op te doen⁸.

Het zorg- en onderwijsaanbod van de leerling met een verstandelijke beperking wordt vanuit het schoolteam regelmatig geëvalueerd en bijgestuurd met de ouders, de leerling

⁴ Zie voor GO! <https://pro.g-o.be/beleidsthemas/m-decreet-en-leerbegeleiding> en voor Katholiek Onderwijs Vlaanderen 'Stappenplan inschrijven onder ontbindende voorwaarde in het gewone onderwijs voor leerlingen met een inschrijvingsverslag BuO' (in herwerking).

⁵ Zie [Bijlage Kwaliteit van leven bij personen met een verstandelijke beperking](#).

⁶ Giangreco, M.F., Cloninger, C.J., & Salce Iverson, V. (1998). *Choosing Outcomes and Accommodations for Children. A guide to educational planning for students with disabilities* (2nd edition). Baltimore: Paul H. Brookes Publishing.

⁷ Vansteenkiste, M. & Victoir, A. (2010). [Hoe we kinderen en jongeren kunnen motiveren. Toepassingen van de zelfdeterminatietheorie](#). *Caleidoscoop*, 22(1), 6-15; Vansteenkiste, M., & Soenens, B. (2013). *Vitamines voor groei. Ontwikkeling voeden vanuit de Zelf-Determinatie Theorie*. Gent: Academia Press en <http://selfdeterminationtheory.org/> geraadpleegd op 7 maart 2018.

⁸ Maes, B. & Petry, K. (2006). Kwaliteit van leven bij personen met verstandelijke beperkingen. *Gedrag en Gezondheid*, 34(4), 280-295. Zie ook [Bijlage Kwaliteit van Leven bij personen met een verstandelijke beperking](#).

en de mogelijke andere betrokken partners. Binnen die samenwerking denkt iedereen mee vanuit zijn eigen rol, met respect voor ieders deskundigheid, zonder elkaars rol over te nemen of in te vullen. Het schoolteam van de leerling houdt de regie over onderwijs met de leerkrachten in een centrale rol. De ouders zijn verantwoordelijk voor de opvoeding thuis. Het CLB-team volgt, op vraag van de leerling, ouders en/of de school, de onderwijs- en opvoedingssituatie en de onderwijsloopbaan van de leerling mee op.

Voor leerlingen met bijkomende functioneringsproblemen is de (verdere) samenwerking met schoolexterne professionele partners in functie van de verschillende begeleidingsdomeinen vaak aangewezen. Hiermee bedoelen we:

- jeugdhulpaanbieders binnen het toepassingsgebied van integrale jeugdhulp (Jongerenwelzijn, VAPH, ambulante revalidatiecentra, CGG ...);
- MPI's GO!
- Naadloos Flexibele Trajecten (NAFT);
- diagnostiek of begeleiding binnen de gezondheidszorg (huisarts, kinesitherapeut, logopedist, kinderpsychiatrie, centrum voor menselijke erfelijkheid ...).

Vanuit zijn draaischijffunctie en in gedeelde verantwoordelijkheid met het schoolextern aanbod, zorgt het CLB, ook in deze fase van het zorgcontinuüm, voor een warme toeleiding. Het CLB zorgt ook waar nodig voor terugkoppeling van het extern aanbod naar de school in functie van een afstemming op het onderwijstraject en de leerlingenbegeleiding. Voor het perspectief op langere termijn leidt het CLB samen met de school ook tijdig warm toe naar externe partners binnen de zorg voor oudere leerlingen.

Binnen een inclusieve leeromgeving⁹ streven alle betrokkenen ernaar om het aanbod in die mate te differentiëren dat ze kunnen inspelen op het potentieel en op de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van elke leerling. Het doel is om leerlingen zoveel mogelijk samen met leeftijdsgenoten te laten participeren in een inclusieve schoolomgeving. Scholen voor zowel gewoon als buitengewoon onderwijs leveren systematisch inspanningen om een meer inclusieve leeromgeving te creëren¹⁰.

4.1 Leerlingen met een verslag in het gewoon onderwijs

⁹ Zie <http://www.potentialproject.be/inclusieve-leeromgeving>, geraadpleegd op 23 mei 2019.

¹⁰ Booth, T. & Ainscow, M. (2015). *Index voor inclusie: werken aan leren en participeren op school* (derde editie). Nederlandse vertaling: Boonen, H., De Vroey, A., Luts, H., Ranschaert, I., Schraepen, B., Schuman, H., & Vandenbroucke, L. Leuven: UCLL., ondersteuning PBD

4.1.1 Planmatig werken

Wanneer de ouders, in samenspraak met de leerling, de voorkeur geven aan een IAC in een gewone school, vraagt dit een open kijk van de school bij de afweging van de gevraagde redelijke aanpassingen¹¹. De pedagogische begeleidingsdienst ondersteunt scholen bij het uittekenen van een beleid rond een zorgzame overstap naar een individueel aangepast curriculum. Op vraag kan een pedagogisch begeleider scholen voor gewoon onderwijs ondersteunen bij de uitwerking van een IAC¹².

De school voor gewoon onderwijs geeft planmatig vorm aan het individueel aangepast curriculum van de leerling¹³. Hierbij vertrekt de school vanuit het gemeenschappelijk curriculum met aanpassingen en ondersteuning waar nodig, en vanuit het onderwijsleerproces van de klasgroep. De totale ontwikkeling van de leerling, zijn welbevinden en zijn participatie aan het klas-, schoolgebeuren en de maatschappij staan hierbij voorop. Leren in de klasgroep en de leerling op maat laten evolueren samen met leeftijdsgenoten zijn hierbij belangrijk. Door de streefdoelen ambitieus te maken, blijven we inzetten op het groeipotentieel¹⁴ bij de leerling. Elke leerling is anders, wat maakt dat ook elk IAC en elk traject er anders zal uitzien

Voor het basisonderwijs is het curriculum gebaseerd op de ontwikkelingsdoelen en de leerdoelen die het bereiken van de eindtermen beogen¹⁵. Indien noodzakelijk voor de leerling, kan het IAC ook vertrekken van de ontwikkelingsdoelen van het buitengewoon onderwijs. Voor het secundair onderwijs is het geheel van de leerdoelen van de betrokken opleiding het vertrekpunt.

Dit curriculum kan, indien noodzakelijk voor de leerling, gebaseerd worden op de ontwikkelingsdoelen van het buitengewoon onderwijs opleidingsvormen 1–2¹⁶ en 3¹⁷ of op de opleidingsprofielen van opleidingsvorm 3.

Deze onderwijsdoelen¹⁸ moeten worden nagestreefd en beogen de maximale ontplooiing van de leerling en een zo volwaardig mogelijke participatie aan het klas- en

¹¹ Zie [omzendbrief inschrijvingsrecht en aanmeldingsprocedures in het basisonderwijs](#) en [omzendbrief inschrijvingsrecht en aanmeldingsprocedures in het secundair onderwijs](#): Deze afweging wordt gemaakt met toepassing van de criteria als vermeld in artikel 2, § 2 en § 3, van het Protocol van 19 juli 2007 betreffende het begrip redelijke aanpassingen. Toelichting is ook te vinden in de brochure 'Met een handicap naar de school van je keuze. Redelijke aanpassingen in het onderwijs' van Unia. De onderwijskoepeels volgen deze materie op en werken materialen uit voor hun scholen.

¹² Door Katholiek Onderwijs Vlaanderen en Vrij CLB Netwerk werd een gezamenlijke mededeling uitgewerkt: [Rol van PBD en CLB in het versterken van leerlingenbegeleiding op school](#). Voor het GO! zijn op [https://pro.g-o.be/instrumenten, standpunten en visieteksten](https://pro.g-o.be/instrumenten_standpunten_en_visieteksten) te vinden, evenals [wie je verder helpt](#).

¹³ Zie [Decreet Basisonderwijs](#), [Decreet Secundair onderwijs](#)

¹⁴ Zie [Bijlage Mindset](#) en [Bijlage cognitieve ontwikkelingstheorieën](#): zone van naaste ontwikkeling.

¹⁵ Zie netgebonden leerplannen voor [GO!](#), [Katholiek Onderwijs Vlaanderen](#), [OVSG](#) en [POV](#). Zie ook www.onderwijsdoelen.be en <http://onderwijs.vlaanderen.be/nl/eindtermen-ontwikkelingsdoelen-leerplannen-basisonderwijs>

¹⁶ Zie Algemene ontwikkelingsdoelen OV 1-2: <http://eindtermen.vlaanderen.be/buitengewoon-onderwijs/secundair-onderwijs/opleidingsvorm1-2/algemene-ontwikkelingsdoelen/Algemene-ontwikkelingsdoelen-OV1-2.pdf>

¹⁷ Zie <https://www.kwalificatiesencurriculum.be/buitengewoon-secundair-onderwijs> en BVR betreffende de organisatie van het buitengewoon secundair onderwijs opleidingsvorm 3 <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=13343> of <https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1010580&datum=&geannoteerd=false&print=false>

¹⁸ Zie <https://www.onderwijsdoelen.be>

schoolgebeuren in de school voor gewoon onderwijs. Het curriculum wordt aangepast op basis van de studievoortgang en in functie van het toekomstperspectief van de leerling. Voor het realiseren van een individueel aangepast curriculum van een specifieke leerling werkt de school constructief samen met de ouders, de leerling en andere betrokkenen zoals ondersteuners, CLB, pedagogische begeleiding, de welzijnssector en eventuele andere deskundigen.

In samenwerking met alle betrokkenen wordt de vastgelegde aanpak uitgevoerd, opgevolgd en bijgestuurd indien nodig. Maatregelen die essentieel zijn voor de leerling maar ook ten goede kunnen komen van andere leerlingen, worden opgenomen binnen de brede basiszorg of verhoogde zorg van de school. Wanneer bij opvolging en bijsturing blijkt dat die aanpak onvoldoende een antwoord kan bieden op de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling, wordt het CLB – na toestemming van de leerling en/of de ouders – opnieuw ingeschakeld. Om tot een betere onderwijs- en opvoedingssituatie te komen kan het CLB een nieuw handelingsgericht diagnostisch traject lopen, begeleiding opstarten, inzetten op draaischijffunctie....

4.1.2 Ondersteuning

Leerlingen met een verslag en hun scholen gewoon onderwijs kunnen een beroep doen op ondersteuning om de participatie aan het onderwijsleerproces te verhogen. Afhankelijk van het vermelde type op het verslag en de afspraken die regionaal gemaakt worden, komt deze ondersteuning vanuit een school voor buitengewoon onderwijs of een ondersteuningsnetwerk.

Om een IAC te realiseren dat voldoende tegemoetkomt aan de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling, is soms meer nodig dan de zorg op school en de ondersteuning vanuit het buitengewoon onderwijs. Naast samenwerking met externe hulpverlening kan het team rond de leerling ook samen op zoek gaan naar creatieve oplossingen en een beroep doen op stagiaires, vrijwilligers, persoonlijke assistenten ...

4.1.3 Studiebekrachtiging

In de regel komen leerlingen met een verslag niet in aanmerking voor het getuigschrift basisonderwijs of voor de reguliere studiebewijzen van het gewoon voltijds secundair onderwijs. In het gewoon basisonderwijs ontvangen leerlingen met een verslag, net als in het buitengewoon basisonderwijs, een verklaring over het aantal en soort gevolgde jaren lager onderwijs met daarbij een motivatie waarom het getuigschrift basisonderwijs niet werd gehaald en eventuele aandachtspunten voor de verdere schoolloopbaan¹⁹. In het gewoon secundair onderwijs worden voor leerlingen met een verslag jaarlijks attesten van verworven bekwaamheden uitgereikt²⁰.

Een uitzondering kan gemaakt worden wanneer voldaan is aan een aantal voorwaarden. Aan leerlingen met een verslag in het basisonderwijs kan een getuigschrift basisonderwijs worden uitgereikt indien de voor deze leerlingen vooropgestelde

¹⁹ Zie <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9287> en <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9287>

²⁰ Zie <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/fiche.aspx?id=4483>

leerdoelen door de onderwijsinspectie als gelijkwaardig worden beschouwd met die van het gewoon lager onderwijs. Om als regelmatige leerling met een verslag in het gewoon secundair onderwijs in aanmerking te komen voor de reguliere studiebewijzen zal, voorafgaand aan de uitreiking ervan, de overeenkomst van de doelen opgenomen in het individuele curriculum met de leerplandoelen van het overeenkomstige structuuronderdeel voorgelegd moeten worden aan de onderwijsinspectie²¹.

4.2 Leerlingen met een verslag in het buitengewoon onderwijs

4.2.1 Planmatig werken²²

In het buitengewoon onderwijs wordt voor een of meer leerlingen samen, op basis van zijn (hun) onderwijs- en opvoedingsbehoeften, een handelingsplan opgemaakt. Doelen en strategieën die essentieel zijn voor een leerling maar ook ten goede kunnen komen van de andere leerlingen, worden zoveel mogelijk gebundeld in één handelingsplan²³.

Een handelingsplan bevat voor een bepaalde periode de pedagogisch-didactische planning voor bedoelde leerling(en) en legt onder meer de keuze van ontwikkelingsdoelen²⁴ vast, die de klassenraad in opdracht van het schoolbestuur voor hem (hen) wil nastreven. Daarbij worden de door de regering opgelegde of gelijkwaardig verklaarde ontwikkelingsdoelen in acht genomen.

Bepaalde eindtermen of ontwikkelingsdoelen van het gewoon basisonderwijs of van andere types van het buitengewoon basisonderwijs kunnen door een beslissing van de klassenraad in een handelingsplan worden opgenomen. Deze krijgen dan het statuut van een ontwikkelingsdoel met een inspanningsverplichting.

Voor het secundair onderwijs beoogt dit handelingsplan afhankelijk van de opleidingsvorm²⁵:

- ofwel maatschappelijk functioneren en participeren in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is en in voorkomend geval arbeidsdeelname in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is (opleidingsvorm 1);

²¹Zie <https://www.onderwijsinspectie.be/nl/individueel-aangepast-curriculum-iac-en-studiebekrachtiging#voltijdss0>

²² http://eindtermen.vlaanderen.be/buitengewoon-onderwijs/handelingsplan/webinfo_handplan_2007_09.pdf

²³ Ook wel groepswerkplan, gemeenschappelijk handelingsplan... genoemd.

²⁴ Zie <https://onderwijsdoelen.be/>

²⁵ Zie <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14309#11> Codex Secundair onderwijs. Toelichting bij de verschillende opleidingen is te vinden op <https://www.onderwijskiezer.be/v2/secundair/index.php>

- ofwel maatschappelijk functioneren en participeren in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is en tewerkstelling in een werkomgeving waar in ondersteuning voorzien is (opleidingsvorm 2);
- ofwel maatschappelijk functioneren en participeren en tewerkstelling in het gewone werkmilieu, het verrichten van betaalde arbeid in een gewone werkomgeving (opleidingsvorm 3);
- ofwel maatschappelijk functioneren en participeren, al dan niet in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is, en aanvatten van vervolgonderwijs of tewerkstelling in het gewone werkmilieu, al dan niet met ondersteuning. (opleidingsvorm 4)²⁶.

Het handelingsplan wordt opgemaakt door de klassenraad, in samenspraak met het CLB en indien mogelijk met de leerling en de ouders.

In samenwerking met alle betrokkenen en gericht op de doelstellingen van het onderwijsniveau (en voor het secundair onderwijs van de opleidingsvorm) wordt de vastgelegde aanpak opgevolgd en bijgestuurd indien nodig. Wanneer bij opvolging en bijsturing blijkt dat de school binnen brede basiszorg en verhoogde zorg onvoldoende een antwoord kan bieden op de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling, wordt het CLB – na toestemming van de leerling en/of de ouders – opnieuw ingeschakeld. Om tot een betere onderwijs- en opvoedingssituatie te komen kan het CLB een nieuw handelingsgericht diagnostisch traject lopen, begeleiding opstarten, inzetten op draaischijffunctie....

Bij alle types buitengewoon onderwijs is het binnen het proces van handelingsplanning belangrijk alert te zijn voor de leerlingen voor wie een terugkeer naar gewoon onderwijs tot de mogelijkheden behoort.

4.2.2 Zorgcontinuüm

Het zorgcontinuüm is in principe al doorlopen binnen het gewoon onderwijs alvorens de leerling de overstap maakt naar het buitengewoon onderwijs. Binnen buitengewoon onderwijs begint de opeenvolging van fases opnieuw bij de brede basiszorg. De handvatten voor de brede basiszorg, verhoogde zorg en uitbreiding van zorg die in het Algemeen Diagnostisch Protocol en de verschillende Specifieke Diagnostische Protocollen zijn beschreven, worden als volgt benaderd vanuit de specifieke kenmerken van het buitengewoon onderwijs.

■ Brede basiszorg in het buitengewoon onderwijs

²⁶ OV4 kan niet worden ingericht vanuit type basisaanbod of type 2. Deze opleidingsvorm is weinig waarschijnlijk voor leerlingen met een verstandelijke beperking.

Specifiek Diagnostisch Protocol bij cognitief zwak functioneren en verstandelijke beperking

Vanuit zijn specifieke opdracht en typespecifieke expertise bouwt het buitengewoon onderwijs een orthopedagogisch en orthodidactisch klimaat uit dat overeenstemt met de onderwijsbehoeften van de leerlingen. In het buitengewoon onderwijs worden leerlingen intensiever en meer individueel opgevolgd. Handelingsplanning maakt deel uit van deze fase. In de brede basiszorg kunnen onderwijsbehoeften geclusterd worden in een handelingsplan voor verschillende leerlingen. Het team dat in het buitengewoon onderwijs actief is in de brede basiszorg, is multidisciplinair samengesteld en telt naast leerkrachten ook logopedisten, kinesisten en andere (onderwijs)experten. Samen werken zij elk vanuit hun eigen expertise aan de onderwijsdoelen van de leerlingen.

■ Verhoogde zorg in het buitengewoon onderwijs

In het buitengewoon onderwijs wordt de stap gezet naar verhoogde zorg wanneer de doelgroepgebonden basiszorg van de school onvoldoende tegemoetkomt aan de leer- en ontwikkelingskansen van een of meerdere leerlingen. Om ervoor te zorgen dat het onderwijs en de leerlingenbegeleiding nog beter is aangepast aan de behoeften van de leerling(en) worden doorheen handelingsplanning specifieke klemtonen gelegd. De aanpak ligt echter nog vrij dicht bij de globale orthopedagogische en orthodidactische aanpak die de school biedt. Tijdens het zorgoverleg volgt de school de vorderingen op en stuurt bij wanneer nodig. Het multidisciplinaire schoolteam speelt hier een belangrijke rol. Het CLB-team kan in deze fase een informerende en ondersteunende rol spelen. Het CLB-team helpt mee bewaken wanneer de leerling verder opgevolgd kan worden binnen verhoogde zorg en wanneer uitbreiding van zorg nodig is om een beter zicht te krijgen op de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling en de ondersteuningsbehoeften van de school.

■ Uitbreiding van zorg in het buitengewoon onderwijs

Het CLB is een belangrijke partner wanneer de verhoogde zorg van de school voor buitengewoon onderwijs niet volstaat. Naast het lopen van een nieuw handelingsgericht diagnostisch traject neemt het CLB ook de rol op van draaischijf tussen school, ouders en externe partners binnen hulpverlening.

Bijkomende diagnostiek kan noodzakelijk zijn bij een vermoeden van bijkomende problemen, overgangstrajecten tussen onderwijsniveaus en/of van gewijzigde onderwijs-, opvoedings- of ondersteuningsbehoeften. Het handelingsgericht diagnostisch traject is sterk gelijklopend met HGD in het gewoon onderwijs, doch vaak intensiever of complexer. Er is al heel wat overzicht en inzicht in de problematiek vanuit eerdere diagnostiek en vanuit de multidisciplinaire zorg voor de leerling binnen het buitengewoon onderwijs. Professionals met diverse expertise spelen een expliciete rol in het HGD-traject. Zij nemen vaak de rol van mede-onderzoeker op. Het CLB stemt met hen af over wie wat zal verzamelen in functie van de opmaak van het integratief beeld. Een schoolteam met een sterke expertise in contextfactoren kan bijvoorbeeld input leveren over de externe factoren in het ICF-kader, terwijl een schoolteam met een sterke schoolinterne zorg input

zal leveren voor activiteiten en participatie... De regie van het handelingsgericht diagnostisch traject ligt steeds bij het CLB. Het CLB bewaakt het proces en werkt samen met de school en externe partners voor het aanleveren van informatie en expertise.

4.2.3 Studiebekrachtiging

In de regel komen leerlingen in het buitengewoon onderwijs niet in aanmerking voor het getuigschrift basisonderwijs of voor de reguliere studiebewijzen van het gewoon voltijds secundair onderwijs. In het buitengewoon basisonderwijs ontvangen leerlingen een verklaring over het aantal en soort gevolgde jaren lager onderwijs met daarbij een motivatie waarom het getuigschrift basisonderwijs niet werd gehaald en eventuele aandachtspunten voor de verdere schoolloopbaan²⁷. In het buitengewoon secundair onderwijs dient, afhankelijk van de opleidingsvorm en de verworven doelen, een getuigschrift (van de opleiding of verworven competenties) of attest (eventueel een attest verworven bekwaamheden) uitgereikt te worden aan de leerling²⁸.

Een uitzondering kan gemaakt worden wanneer voldaan is aan een aantal voorwaarden. Aan leerlingen met een verslag in het buitengewoon basisonderwijs kan een getuigschrift basisonderwijs worden uitgereikt, indien de voor deze leerlingen vooropgestelde leerdoelen door de onderwijsinspectie als gelijkwaardig²⁹ worden beschouwd met die van het gewoon lager onderwijs. Binnen buitengewoon secundair onderwijs opleidingsvorm 4 geldt dezelfde studiebekrachtiging als in het gewoon secundair onderwijs³⁰.

²⁷ Zie <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9286> en <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=9287>

²⁸ Zie <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/diploma-en-studiebewijzen-in-het-buitengewoon-secundair-onderwijs>

²⁹ <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/fiche.aspx?id=171>

³⁰ OV4 kan niet worden ingericht vanuit type basisaanbod of type 2. Deze opleidingsvorm is weinig waarschijnlijk voor leerlingen met een verstandelijke beperking.